

מעשה רב

עורך הרב הלל מן
לא ניאוח להתיר הגדר
אך ביקשו להקל מעליו

כשהגיע מרן הגאון מטשעבין הגרד"ב ויידענפעלד זצ"ל ארצה, לא יצא עדיין שמו בכל העולם התורני, וטיבעו לא התפרסם כאחד מגאוני הגאונים. אבל עינו הבדולח של תלמידי חכם אחד בירושלים צדה את דמותו של הגאון המופלא, ולאחר שהכיר בדולתו ועמד על טיבו, החליט לשמשו.

באחד הימים אירע פעם, שהרב מטשעבין יצא מביתו שכאחד הכפתורים בבגדו היה פרום ומט לפיל. כשראה כשמשמש שהכפתור עומד לפיל, אמר להגאון שמתין מעט - עד אשר יביא חוט ומחט ויתפרו לו את הכפתור, שהרי לא נאה לתלמידי חכם כמותו שיצא בצורה כזו החוצה.

הגאון מטשעבין המתין והתלמיד חכם תפר את הכפתור בדש חליפתו. כמהלך התפירה נכנסה התחת מבלי משים לגופו של הגאון ודקרה אותו בגופו, והתנ"ח ששימש את הגאון נחרד מכך מאד. כשסיים את המלאכה אמר להגאון שהוא חושש מאוד מגיהנם...

הרב מטשעבין הרגיע את היהודי ואמר לו: "אל תחשו, יקורי, גם אם יכניסו אותך לגיהנם, אני אוציא אותך משם!"

עשרות שנים מאוחר יותר, לפני פטירתו של הגאון מטשעבין, קרא הגאון זצ"ל לאותו יהודי, ואמר לו: "הזוכר הינך שלפני כך וכך שנים הבטחתי לך שאוציא אותך מהגיהנם?" אותו מקורב עמד ניפעם. הרב מטשעבין היה כבר אחד מן הגדולים שבדור, והנה הוא קורא לו משוחח עימו על דבר שהוא עצמו, המשמש, כמעט ושכח ממנו לגמרי...

המשפך הגאון זצ"ל ואמר: "אכן, ציווי הוא כוח התורה בל יחל דברו, ולכן את מה שהבטחתי אקיים. אבל, עשה עימדי חסד ואמת ואל תקשה עלי את המלאכה!"

יצא אותו מקורב מבית מרן הגאון מטשעבין זצ"ל, וכולו נפעם, לא רק בשל זכרונו של הרב לכל מילה שהוציא מפיו אותה תנחייב לקיימה, אלא בשל ידיעת הגאון שבכוחו לקיים הבטחתו, ומה רב הוא כוחה של תורה שבשל הבטחת הצדיק משיעו לו בכך לקיימה.

[[]^{דרוש מקור]}

אז אריה יכולים לארוב לך בעיר ולהפתיע אותך.

הזהירות ושמירת המרחק היא מהדברים עליהם נאמר: הווא ליה לאסוקי אדעתיה. היה לו לחשוב על כל מי מראש. יתכן אמנם שעצם הפגיעה ברבכ שלפניו שבלם בפתאומיות לא תחשב לו כפגיעה מפני שכל הייתה לו האפשרות בלבוש ואינה ביכולתו ובשלטתו. אך הוא ייענש על מה שלא נקט באמצעי הזהירות להימנע מאונאה כזו שיכולה לקרות והיה עליו לצפות מראש ולהעלות בדעתו אפשרות כזו ולהשימר ממנה.
עליך למנוע היווצרות נתאים שיאפשרו פגיעה כזו. הנסיעה בתנאים שאינם הולמים נחשבת כפשע. לפעמים כפשע מחריד, הגורם לאיבוד תשבות, רחמנא לצלן. כי היה עליו לשמור מרחק.

כך גם בשמירת פינו ולשונו. נציב לעצמנו נדרים, לא ניכנס למקום סכנה. אם אתה חושש שהימצאותי בחברת אנשים מסוימים תכשיל אותך בשמירת פיך ולשונך אל תתרב אליהם תתרחק מהם כמו מאש. אל תכניס עצמך למצבים מסוכנים. שמור מרחק.

נכרי בערכה ובחשיבותה של המילה, נעמוד נבדוברים, נשמור פינו ולשונו וגמולו נעמדת נפשונו.

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראם

'התרת נדרים'

מנהג הקדמונים ונקתת ראשונים לעשות תרת נדרים בערב ראש השנה ולומר קודם כניסת היום הקדוש יום הכיפורים לכל נדרי' שגם זה משום 'התרת נדרים'. מנהג תקתה זו מלמדים אותנו על גודל וחומה האיסור במי שנודר ואינו מקיים שעליו אמרו במוסר: 'כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו ואינו מתירו כאילו הקריב עליה'. רצו חז"ל 'שתהיה התשובה' על עוון נדרים 'קודמות ליום הכיפורים'.

'מוצא שפתך תשמור' שמירת הפה, שימת לב לדברים שהאדם מוציא מפיו, הינה אולי המשימה הקשה ביותר הנציבת לפני האדם. 'כל עמל האדם לפיחו' אתה עמל בעבודת השם, בעמל התורה, כל חכמויות שצברת ניצוקת למלא מה שהפסדת בפיך, בדיבורים אסורים.

חז"ל הרבו בשבחו של מי שעומד בדבורו. ויש שסמך זאת בפסוק: 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו ועשה' כי מי שאינו מחלל את כוח הדיבור שנתן לו הקב"ה 'לא יחל דברו' זוכה שיכבל היוצא מפיו ועשה' שהקב"ה יתחשב בדבריו וברכתו מתקיימת.

לדאבונו לב, אחד מתחלואי התקופה הינו הדלול בכוחה של המילה הנאמרת. משום מה אנטנו ממעטים בחשיבות וביחס שאנו נוטנים לדיבור שלנו. כאנחנו באים בטענות אל מי שמדע בחברו או הבטיחו ואינו עומד בדיבורו. כמה פעמים אנטנו שומעים את הביטוי: 'מה קרה? רק אמרתי, בסך הכול דיברתי', הרי לא עשיתי לו כלום, לא ננעתי בו ולא לקחתי ממנו כלום.

עלינו לדעת ולזכור תמיד כי השקפת תורתנו הקדושה אינה כך. על הכתוב: 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה'! ואמר התרגום 'לרוח ממללא'. ללמדנו כי כוח הדיבור הוא נשמת חייו של האדם. בדיבור פה יכול אדם לפעול חלויות, להקדיש, להפקיר, להקנות ולהטיל איסורים. עם כוח הדיבור האדם לומד תורה, מתפלל ועושה רצון הבורא. וזה כוחו ועוצמתו של הדיבור.

לעומת זאת אמרו חז"ל במשנה שגם אם החלטת לקנות או למכור חפץ והקניין הראוי עדיין לא הושלם לא כדאי לך לחזור בך ולא למלא התחייבותך. 'משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו, נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו, אבל אמרו מה יפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להיפרע ממי שאינו עומד בדבורו'.

היום כבר כולם יודעים שיש גלי קול, גלי רדיו ואפשר לקלות ולהקליט כל דיבור כל מילה שנאמרת. שום דבר שנאמר אינו חולך לאיבוד. מרן החפץ חיים הסביר כי כדורת אלו שבברכיהו נתגלו דווקא בזרות האחרונים כדי לקרב לאמנותנו את דברי המשנה 'עין רואה אוזן שומעת וכל בדרך בספר כנתיבים' הכול מתועד ואת הכול יהיה ניתן להראות ולהשמיע לך בשידור חי. 'אפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו'.

אתה רוצה להרגיש את כל בחוש, עמוד בין שני הרים תוך עזקה מייד תשמע את הד צעקת חורו הליך. בתורה פנה גלי קול הנישאים ברוח. זה פרוש בפסוק בניבא עמוס: 'יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו'. ההרים הורחו מודיעים לאדם לא רק 'את שיחו' את מה שאמר. אלא בעיקר את 'ימה שיחו' מלמדים אותו מה הוא כוח הדיבור שלו. רבי בבא בן בוטא נוהג שלא לקלל את הורדוס אף שלא בפניו. כמו שאמר שלמה המלך 'גם במדעך מלך אל תקלל כי עוף השמים יולך את הקולי'.

אלט הגר"א ביאר את דברי הגמ' 'מה אומנותו של אדם בעולם הזה שישם עצמו כרשם וכשם שאומנותו של אדם מחיה את האדם ומפרסלם, כך שמירת הפה מדיבור שאינו של מצוה מחיה את האדם ומאריכה ימיו. כי שנותיו של אדם קצובות לו ודיבורו קצוב לו וכאשר מדבר יותר ממצקצבו לו מנרנין לו משנותיו.

'ישומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו' 'יחיים והמותו ביד הלשוף' כל אלה רק במחשבים לנו את עוצמתו של כוח הדיבור הבונה ועלמות וח"וי יכול להחריבם. צא וראה גודל האיסורים של לשון הרע ורכילות התלויים כולם בדיבור של האדם וצא וראה שכרו של תלמוד תורה של וידברת בם יומם ולילה' של מי שמקדש פיו ודבורו. צא ולמד מה גדול שכרו של הבולם פיו, של השומע חרפתו. ואינו משיב, של המתגבר על יצר הדיבור ושוקט.

מה עשים? איך עומדים בשמירת הלשוף, העצה היא 'ישים עצמו כאלם'. דבר כמה שפחות. המשנה באבות אומרת: 'מלה בטלע, משתוקא בתרי'. שתיקה שווה פי שניים, כפול, מדיבור. 'סייג לחכמה שתיקה' אם רוצה להיות חכם שישתוק. וכבר שאלו: אם השתיקה היא סייג לחכמה אז מהו אדם החכמה עצמה? וענו: החכמה עצמה היא לא לרצות לדבר.

צריך להיזהר ולהישמר מדיבורים אסורים. צא ולמד מחובת שמירת המרחק הנחשבת לכלל יסוד בחייו של האדם. אדם יודע שאינו יכול להתמודד עם אריה או דב טורף לכן הוא נמנע מלכתחילה להיכנס ליער. הוא יודע שכניסה לעימות עם חיה גדולה טורפת היא למעלה מכוחותיו והוא יכול להימנע ממנה אם רק לא יכנס ליער. ההחלטה הוא אם להיכנס ליער או לא היא בחירה שלו היא בכוחו ובידו.

תארוז האזהרה: 'ישמור מרחק מהרבכ שלפניך' נחשב כחובה אלמנטארית של כל האדם הגה. הוא נחשב גם כקלטה הגיונית לחייב בהג שמע ברבכ שלפניו, גם אם זה עצר עצירת פתאום ולא הותיר יכולת תגובה לנהג שמאחור. כי אפשרות של עצירת פתע היא דבר שאתה צריך ואמורו לצפות אותו מראש. בדיוק כמו האפשרות שדוב

מבאר החסידות

הרב יעקב שלמה שיינברגר

שנה טובה ומתוקה

נהגו ישראל עם קדושים לברך איש את רעהו בליל ראש השנה בברכת "לשנה טובה", והמהדרין נהגו לחתום בכל איגרת שלפני ר"ה בברכת "כתיבה וחתומה טובה". דבר בעתו מה טוב להביא מפני ספרים וסופרים גודל מעלת המברך את חברו והתועלת בו.

חז"ל אומרים (מגילה טו.) "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך". ומביאה הגמרא ראי' לדבר: "שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ותקיימנה בהן, ואילו הן זוד ודנאל, זוד שבירכו ארונה דכתיב (ש"ב כד, כג) "ויאמר ארונה אל המלך ה' אללקי ירצך", דנאל שבירכו זירוש דכתיב (דניאל ו, יז) "אלקך די אנתה פלח ליה בתדירה הוא ישיובינך" עד כאן.

בענין זה מסופר, באב מבוהל שהגיע אל הרה"ק **המהר"א מבעלזא** זי"ע, ילדו חלה אנשות וזקוק לישועה. להפתעתו החל הרבי לחקרו: "מתי נולד הילד?" השיב האב, בעצומה של מלחמת תשיח, הערבים ירו מיפו על תושבי דרום-תל אביב, היתה תקופת בלהל וחרידה. האם ערכו את סעודת הישלוס זכר בליל שבת לאחר שנטל' והאב השיב: לא, הקדורים שרקו ברחובות. אנשים שחטרו וכתבו: "מבין אתה" אמר הרבי. "מנהג ישראל תורה. אנשים עולים, מברכים את האב בלב שחמ שיוכח לגדל לבו בנו בקבל לתורה לחופה ולמשעים טובים. והברכות מועילות, מגוננות על הילד בשלבי גידולו. הן חסרות לבגד ברכות אלו..." כל לבית החכנס, תבקש מהמתפללים שיברכו את בןך..." (ע"פ רוב עמי תרפג).

וזבו פירש הרה"ק **החזה מלובלין** זי"ע מה שאנו אומרים (תפילת ימים הנוראים בפיוט וכל מאמינים) "וכל מאמינים שהוא עונה לחש" היינו מה שמלמחים בני ישראל זה לזה, ומברכים אחד את חברו, הקב"ה יעונה' ומושיע כפי דברי ברכתם. (ד"ת מונקאטש, ח"א יחס וק).

ולכל יחס הרמז ג' להוסיף דברי הרה"ק **רבי שמעון מירושלם** זצ"ל במה שאנו מברכים בברכות החודש (בשבת מברכים את החודש) "יחדשחו הקב"ה", שאחר כל הברכות איז אומרים "ונאמר אמך". אמר הרה"ק, שגם זו הוא ברכה בפני עצמו, היינו שיהיה חודש מבורך כזה, שיהיה בין ישראל רק שמחות וכל טוב וסעודות מצוה, וכל אחד יברך את חברו שיוכח עוד לשמחות, והוא יענה אמך, וכמו כן בתירו יברך אותו לו שמחות, וכל הוא יענה אמך, וזהו "ונאמר אמך" (ובש השדה אות ה). שם הגה"צ **רבי אליעזר דוד פרידמן** שליט"א: "הגאון **רבי שמואל בעמלק** זצ"ל אבא פ"ק **עליש** ובעמח"ס צרור החיים, היה דוכר לברך בימים קדושים אלו "א כתיבה וחתומה טובה מיט אלע' (גם כל ה-) מפרשים, אויך מיט דעם (גם עם ה-) 'פני יהושע'..."

'הדיין מקאטוב' (בספרו בית פנחס לקוטים אות כא) פירש דבריו עפ"י דברי הרה"ק **הישר שלום'** מבעלזא זי"ע על מאמרם ז"ל (ברכות ז.) "אל תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך", שאף שהעיקר הוא לברך את ישראל שיושעו בהשפעת קדושות ברוחניות בתורה ובמצוות שיהו עיקר תליתיו של האדם, עם כל זה לא תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך; כלומר גם ברכה על גשמיית לא יהיה קל בעיניך לברך עכתוד"ק, והנה ידוע שהאדם הזוכה לקדש ומייח איבריו וש"ש עם נדברים, דבעי ג בהתרת נדרים דאחרן ובנו חל כשר ישראל חד הרי תלמא, ולא כתב מטעם דאין בי"ד שקול. אפומ מד' התל' יצחק שבראש דברינו שהביא מהותיס הרה"אש דאיכא דין בי"ד שקול בהתרת נדרים, ומהא דין הגרמי'א שביעי' על ריד שם, דדוקא קרובים כשרים להיתר נדרים ולא נשים וקטנים, משמע דהיתר נדרים הוא מוזין בי"ד ולא כהל'.

ונראה דלי"ד הוא עוד, דהנה בעיקר דיעו של השער המשפט ה"יל דכשיושבים בי"ד של ד' היו בי"ד פסול מחמת דאינו בי"ד נוטה, יתכן דלא נאמר בכל גוונא. והוא ע"פ הגמ' בסנהדרין ה. שנים שדנו דיניהם דין, ואינביה רבא לרי"א אפי' שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר אינו יודע ויספרי דיינינם, ואי איתא להויי כב' שדנו, שאני התם דמעיקרא אדעתיה דתלתא יתיבי, ע"כ.

ועי' ביד רמה שם ב' ביאורים, א. אדעתיה דתלתא ישובו דיינינם, כלומר שהדיינים לא קבלו עליהם לדון אלא בג, וכי אמר חד ממייחוי אינו יודע, הוי כמאן דליתא מעיקרא והוי לחו כמאן דנתיב דאמת ביה תלתא ואמשתכ דלא הוי אלא תרי דאיעקב לחו כפי'עיתיה. זו, ואיכא לפרושי דטעמא דמילתא משום בעי"ד כו', דמציי חד מבעי"ד למימר אטא אדעתיה יבד תלתא יתיבי כו' עיי"ש.

ולפי' נראה לדון דהא דנפסל הבי"ד כשהוא במנין ד' או ו', הוא דוקא כשכח הפסיקה

ולפי' י"ל לפי פטט הב' של הרמ"ה דאדעתיה תלתא יתיבי שייך רק במקום שכח הפסיקה הוא מחמת בעי"ד דקבלום עליוה, אבל בהפרת נדרים יתכן דאף דאין מפרים את הנדר בע"כ של אדם היינו דוקא כשהוא מתחרן מן הנדר אבל כשמתחרט ורוצה להיתר יתכן דכל שלשה נדרים יתכן להתיר ולפסוק שתנוד' מותר' (נצ"ע בזה), ממילא לא שייכא נבדרים דין ש אדעתיה דארבעה יתיבי ושפיר חל התרת הנדר גם כשהבי"ד יותר מג' והוא שקול וכמשי"כ.

ואולי יש להוסיף דגם לפי פטט האי' של הרמ"ה, לא מעכב הא דאדעתיה דתלתא יתיבי רק במשפט, דעצם הפסיקה הוא מעשה בי"ד דפוסקים פסק המחייב, כה"ג שייך לומר דכשישבו ג' את הפסק הוא ר"ג וכן כשישבו ד', אבל בהתרת נדרים דהפסק אינו מעשה בי"ד רק הוראה, אלא דצריך בי"ד שבביל הוראה זו, יתכן דאחרי דישבו ג' ממילא הוי הוראת בי"ד, דחוי"ק. (שערי זבולין יו"ד סי' לח, עיי"ש)

לפי' י"ל לפי פטט הב' של הרמ"ה דאדעתיה תלתא יתיבי שייך רק במקום שכח הפסיקה הוא מחמת בעי"ד דקבלום עליוה, אבל בהפרת נדרים יתכן דאף דאין מפרים את הנדר בע"כ של אדם היינו דוקא כשהוא מתחרן מן הנדר אבל כשמתחרט ורוצה להיתר יתכן דכל שלשה נדרים יתכן להתיר ולפסוק שתנוד' מותר' (נצ"ע בזה), ממילא לא שייכא נבדרים דין ש אדעתיה דארבעה יתיבי ושפיר חל התרת הנדר גם כשהבי"ד יותר מג' והוא שקול וכמשי"כ.

ואולי יש להוסיף דגם לפי פטט האי' של הרמ"ה, לא מעכב הא דאדעתיה דתלתא יתיבי רק במשפט, דעצם הפסיקה הוא מעשה בי"ד דפוסקים פסק המחייב, כה"ג שייך לומר דכשישבו ג' את הפסק הוא ר"ג וכן כשישבו ד', אבל בהתרת נדרים דהפסק אינו מעשה בי"ד רק הוראה, אלא דצריך בי"ד שבביל הוראה זו, יתכן דאחרי דישבו ג' ממילא הוי הוראת בי"ד, דחוי"ק. (שערי זבולין יו"ד סי' לח, עיי"ש)

ג'ו"ן]

582 **שנה יי"ז ראש השנה - האזינו**

נושא השבוע: התרת נדרים

המקור בפרשה: **ענינא דיומא**

ראשי הישיבות

הגאון רבי זבולון שוב שליט"א ראש ישיבת דברי אמת

בדין ד' דיינים בהתרת נדרים

כתב הגרמי"א בתשי" ס"י עג, עצה קלה והוא שיקח ארבעה מתירים, ג' שתמלאו זקנם והרביעי יהיה זה העלם איש סודו, ולפניו יפרט הנדר, ע"כ. ובחלל יצחק חוי"מ סי' ג ס"ד תמה על דבריו, דהלא ד' מתירין הוי בי"ד שקול, ועיקר הטעם דבעינן שלשה בחתרת נדרים, כתבו הרה"ש בנדרים עה. והתוס' בב"ב קנ: הוא משום אין בי"ד שקול, ומוכח דגם נבדרים איכא אעפ"י זה שאין בי"ד שקול, וע"כ אין לצרף רביעי להשלשה בחתרת נדרים משום דהיינו בי"ד שקול, עכ"ל.

ויסוד דבריו הוא עי"מ שחויבת בעשר משפט סי' י"ח סק"א, דדינא דאין בי"ד שקול מעכב בדיעבד, ואפי' באופן שלא חסר במנין של דיינינים כגון שישבו ד' או ו' דיינים מי"מ בבני"ד פסול וכן משפט להניא בפריש"י סנהדרין ג: 'גבי רוב נאשיה ל"ל בי"ד נוטה, וכתב רש"י לדבריה ד' או ו' כשרין, הרי להניא אלמ עדיין בעינן בי"ד נוטה, אף ד' ויו פסולין אפי' בדיעבד. וזהו שהקי' התל' יצחק, דגם נבדרין כשישבו ד' אף שיש מספר שלם של דיינים מי"מ הדיין הנוסף שוסף עליהם צורך לפסול את הבני"ד.

ונראה, דהנה יש לדון בעיקר דין התרת נדרים בשלשה, אם ההיתר חל מדון בי"ד צריך כח בי"ד להתיר נדרים, או דעצם ההיתר הוי כהוראת איסור והיתר ולא נאמר בזה דין בי"ד, ומה דצריך ג' הוא חל דההיתר חל בדוקא עי"י שלשה מתירין.

והנה נבדרים ע. במבאר דהפרת נדרים בשלשה אפי' מעומד אפי' בלילה אפי' בקרובים כשר. וכבימות מו': איתא, ש"מ אין מטבילין גר בלילה. וכתבו התוס' שם, מיוחדת בגירות דאינה עליהם צורך לכתוב ביה משפט.

אמנם אין מוטבילין אותו בשבת ולא בלילה כו', עיי"ש. מבואר בדבריו דהא צריך בי"ד הוא גופא השיבה דאין מטבילין בלילה, ואף בלא הטעם דמשפט כתיב ביה.

ולפי' נחוי בהפרת נדרים, דהנה לפי התוס' שפיר מובן הא דמפירין נדרים בלילה, ואף דבעי בי"ד, מי"מ אחרי דאינו משפט אין בו דין יום. אוילס לפי הרי"מ דכל מידי דבעי בי"ד בעי יום צ"כ מי"ש הפרת נדרים שמפירין בלילה מגירות דאין מטבילין בלילה מפני דבעי בי"ד. וצ"ב מוכח מזה, דדין הפרת נדרים בג' אינו דין בי"ד אלא דין שלשה מתירין, ולכן לית ביה פסול לילה. ועי' ברי"מ פ"ו משבועות ח"ו שכתב הקרובים כשרים להיתר נדרים ושבותיו, ומתירין בלילה ומשמד, שאין ההיתר הזה דין, ע"כ. ונראה כוונתו הוא ההיתר מעשה בי"ד אלא הוראה מעלמא, אבל אין כוונתו מפני דלא הוי משפט דחוי"ק.

אבל קיי"ק לפי'י הא דכ' הרי"מ בפ"ו משבועות ח"ה לגבי סדר התרת נדרים בוה"ל, והחכם א' גדול השלשה אומר לו וכבר נחמת, והוא אומר לו הן חורו ואומר לו שריו לך או מותר לך כו', ע"כ. מבואר דלא צריך דכל הג' יאמרו מותר לך אלא מספיק שיאמר הגדול שבהן. ולכאוי משמע מזה גדר ההיתר הוא דהבי"ד מתירין והגדול אומר לו את הפסק של הבי"ד, דאילו היה הנדר דבעי ג' מתירין, היה מסתבר יותר דבעי ששלשתן יאמרו לו מותר לך אבל ח"ו יאמרו מוכרח.

והנה אין נימא דאין התרת הנדרים עי"ן בי"ד, בנדאי לא שייך בוה ענין של "אין בי"ד שקול", וד' מבורא ברין דתריס עח. ד"ל ביחיד שכתב וכיית תלתא מי"ל, און דאפיקתא מחדא אוקמיא אתלמא "כענין" בי"ד, עכ"ל. מבואר דהא דבעי תלתא אינו מפני דלהתרת נדרים עי"ן בי"ד, אלא הוא רק לפחות דבעי ג' "כענין" בי"ד. וכן נראה ממש"ס רש"י עם נבדרים, דבעי ג' בהתרת נדרים דאחרן ובנו חל כשר ישראל חד הרי תלמא, ולא כתב מטעם דאין בי"ד שקול. אפומ מד' התל' יצחק שבראש דברינו שהביא מהותיס הרה"אש דאיכא דין בי"ד שקול בהתרת נדרים, ומהא דין הגרמי'א שביעי' על ריד שם, דדוקא קרובים כשרים להיתר נדרים ולא נשים וקטנים, משמע דהיתר נדרים הוא מוזין בי"ד ולא כהל'.

ונראה דלי"ד הוא עוד, דהנה בעיקר דיעו של השער המשפט ה"יל דכשיושבים בי"ד של ד' היו בי"ד פסול מחמת דאינו בי"ד נוטה, יתכן דלא נאמר בכל גוונא. והוא ע"פ הגמ' בסנהדרין ה. שנים שדנו דיניהם דין, ואינביה רבא לרי"א אפי' שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר אינו יודע ויספרי דיינינם, ואי איתא להויי כב' שדנו, שאני התם דמעיקרא אדעתיה דתלתא יתיבי, ע"כ.

ועי' ביד רמה שם ב' ביאורים, א. אדעתיה דתלתא ישובו דיינינם, כלומר שהדיינים לא קבלו עליהם לדון אלא בג, וכי אמר חד ממייחוי אינו יודע, הוי כמאן דליתא מעיקרא והוי לחו כמאן דנתיב דאמת ביה תלתא ואמשתכ דלא הוי אלא תרי דאיעקב לחו כפי'עיתיה. זו, ואיכא לפרושי דטעמא דמילתא משום בעי"ד כו', דמציי חד מבעי"ד למימר אטא אדעתיה יבד תלתא יתיבי כו' עיי"ש.

ולפי' נראה לדון דהא דנפסל הבי"ד כשהוא במנין ד' או ו', הוא דוקא כשכח הפסיקה

ולפי' י"ל לפי פטט הב' של הרמ"ה דאדעתיה תלתא יתיבי שייך רק במקום שכח הפסיקה הוא מחמת בעי"ד דקבלום עליוה, אבל בהפרת נדרים יתכן דאף דאין מפרים את הנדר בע"כ של אדם היינו דוקא כשהוא מתחרן מן הנדר אבל כשמתחרט ורוצה להיתר יתכן דכל שלשה נדרים יתכן להתיר ולפסוק שתנוד' מותר' (נצ"ע בזה), ממילא לא שייכא נבדרים דין ש אדעתיה דארבעה יתיבי ושפיר חל התרת הנדר גם כשהבי"ד יותר מג' והוא שקול וכמשי"כ.

ואולי יש להוסיף דגם לפי פטט האי' של הרמ"ה, לא מעכב הא דאדעתיה דתלתא יתיבי רק במשפט, דעצם הפסיקה הוא מעשה בי"ד דפוסקים פסק המחייב, כה"ג שייך לומר דכשישבו ג' את הפסק הוא ר"ג וכן כשישבו ד', אבל בהתרת נדרים דהפסק אינו מעשה בי"ד רק הוראה, אלא דצריך בי"ד שבביל הוראה זו, יתכן דאחרי דישבו ג' ממילא הוי הוראת בי"ד, דחוי"ק. (שערי זבולין יו"ד סי' לח, עיי"ש)

ד.ת.1068 4 ירושלים

- עורך ראשי: הרב שלמה רוזנטש"ן -

חסידיב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מפרשה בעיין בהלכה באגדה ובמוסר

דבר העורך

מרכותינו עזרה לכל קוראיו
הנאמנים, שנה טובה כתיבה
וחתימה טובה, שנת צליה
מתורה ופיראת שמיט, בהרוללה
אנחתה, תכתבו ותחתאו בספרי
לפני צדיקים אדלאתר לחיים
פוליס אדלפטי.

נסתפק המחנה לוי בנדה מו': בשם המל"מ, ולא מצאו במל"מ, ובאמת לפנינו ספק זה במל"מ שם, ויעינן בכל"ח פרשת תרומה (ע' 262) הרה צבי אר"ח ח"ב ס"א סק"ד, ויעינן בפ"ת יו"ד סי' של"א בדין השליח שתרם עבור משלחו, מי יכול לישאלו, ולמשי"ג דהיתר נדרים הוא דין הפלאה מחודש הוא, הרי שיש להסתפק אם אף הקטן נכלל בהפלאה זו.

ולעניינתי נראה ראייה ברורה ונפלאה לזה, דהנה תנן בהגהיג י. דהיתר נדרים פורחין באיור ואין להם על מה שיסמוכו, ואמר ר"א שם דהמקור להיתר נדרים נלמד מדכתיב בפרשת נשא [בענין נדירות] איש וגו' כי יפליא, וכתיב בפרשת בחוקתי [בענין ערכין] איש כי יפליא, אחד הפלאת איסור ואחד הפלאת היתר, וכנ"ל, והנה המקור להא דמופלא סמוך לאיש בר הפלאה הוא, יליף בתמורה ב: מדכתיב איש כי יפליא בפרשת ערכין, ובנדה מו'. יליף גם מדכתיב איש כי יפליא לגבי נדירות, הרי דקטן איתיה בכלל הנך ב' הפלאות, [אך לא ביה"ד דהיתר נדרים נלמד מדכתיב לא יחל דברו אין הכוזה למש"נ].

הלא לפי"ז יתפרשו דברי הש"ס, דכל שאל מילי תליין בנדון זה, דהנה לפי"ד דאין פותחין בחרטה, היינו משום שהיתר נדרים הוא מעשה הנודר, וא"כ צריך הוא לפתוח בחרטה, ולחך מ"ד נמצא גם שאין כאן מעשה בי"ד, וא"כ הרי"ד דומה לדין, או דבאמת אין כאן מעשה בי"ד, ולכן אי"צ עמידה, אכן למ"ד דפותחין בחרטה, הוא לפי שעיקר חלות ההיתר חייל ע"י לשון חכמים, וא"כ אין הנודר צריך להתחרט בתחילה, ולדידיה שפיר הוי דין וצריך ישיבה.

ומעתה יש להוסיף דבר מחודד, לדעת ר"ג דס"ל דהתרת נדרים עי"ן ישיבה, היינו משום דס"ל דחלות ההיתר חייל ע"י החכמים, והש"ב מעשה בי"ד שצריך ישיבה ככל דין שצריך ישיבת דיינים, וזהו שהביא ר"ג הך קרא דיש בוטה במדקרות חרב אבל לשון חכמים מרפא, והיינו דישון חכמים הוא שעושה ההיתר הריפוי, והיינו דהיתר חייל במעשה בי"ד וכמשי"ג.

צדק
<div>עוף הוצאה לאור - נתן פלדמן</div> <div>הופיע</div> <div>הידורי לולב</div> <div>מנהיגים לבני אשכנז ולבני ספרד</div> <div>אמונה שלימה</div> <div>על בראשית</div> <div>לחשיג בחנויות המובחרות</div>

אין להסתמך בהלכה למעשה על הדברים המובאים כאן

מנהגים

הרה"ג אליקים דבורקס

התרת נדרים על מנהגים

שאדם נוהג

בנוסח של התרת נדרים של ערב ראש השנה מבואר דכל דבר טוב שנהוג כן ג' פעמים וכן כל מנהג מצוה שנהג עצמו בזה יש בזה ענין של נדרים. והנה בשו"ע יור"ד סימן רי"ד סי"א כתב המחבר דכל דבר שאדם נוהג לסייג ולפרישות **וחשב לנהוג כן לעולם** אסור לשנות ממנהגו הדיוא כמו נדר, והמקור לזה הוא מדברי הגמ' נדרים י"ד ע"א דכל מנהג שנהוגין חייב לקיים מנהגו משום חדש הוראים, שלא יחשוורו כשיעבור על נדריו בתוך השנה דלא ידעי בתנאי, ע"ל. ומבואר דס"ל דמעיקר הדין מצי שפיר לבטל אף בינו לבין עצמו.

אכן לכאורה מצינו ברא"ש שחולק עליו, דבמתנ"ש שם איתא ראב"י אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל, ופרש"י שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי וכו' יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, ע"כ. ומקטינו שם בגמ' דהא כשישמע המודר שאומר כן שוב לא יהיה אכפת ליה בהאי נדר כיון דמבטל ליה ולא איתא למיכל בהדיה יע"ש. והקשה הרא"ש מאי קשיא ליה נימא שביטול בלחש כדי שלא ישמע חבירו, ותירץ בה"ל "ואומר הר"ר אליעזר ממ"ץ דאם ביטל בחשאי אין ביטולו ביטול מין דנדר בסתם אע"י שחשב בלבו שנדר על דעת תנאו הוו דברים שבלב ולא מוכיחין ולא הוו דברים, אבל אם ביטל בפרהסיא הוו דברים שבלב דמוכיחין ומועלת מחשבתו לבטל הנדר", ע"ל. ולכאורה מבואר בדבריו דלא סגי בביטול בינו לבין עצמו ודלא כהריטב"א.

החזו"ם בספרו ברכי יוסף יור"ד סימן רי"ד כתב שלמנהגי יש תורת נדר מדרבנן וכיכ הגר"ח פלאגי בשו"ת שנטמ לו מן ח"א סימן מ"ו ובשו"ת מהרש"ם יור"ד סימן מ' ובש"ד חמד מערכת ד' סימן מ"ג ודלא כמשי"כ בשו"ת זרע אמת ח"ב סימן י"ט.

בשו"ת חתם סופר חיו"ד סימן ק"ז כתב לגבי חלב שחלבו גוי ואין שראוי ורהאו נוהגים במדינתו לאפילו בשאלו שמיני משום שם חלב טמא, ומכיון שיש דעה לחרומיו וקבלו עליהם אבותינו כאותה דעה אסור לבני אשכנז להלקי מדינת ואין לו התרה וקרוב בעיני דהוא נדר מדאורייתא, ואעפ"י שמי"ם קל ככל איסורים

דרבנן אבל לעבור ע"ז הוא עובר על נדר דאורייתא. וכתב להעיר בשו"ת לבושי מרדכי תולתאי חיו"ד סימן קס"ז על החתים מדברי הגמ' בנדרים הימ"ל דמשמע שקיים מנהג אינו אלא איסור לב יחל מדרבנן כל כתב באפילו בשו"ת רב פעלים ח"ב חיו"ד סימן פ"ג. ומשו"כ נפסק בשו"ע (שם) באדם שרגיל להתענות בערב ראש השנה ולימנים נחלש ואלו מסוגל להמשיך ולהתענות ורצה לבטל את מנהגו הוא אינו יכול להפסיק תעניתו אלא אי"כ יתיר נדרו בפני שלשה. וכתב בשו"ת מהרש"ם חלק יור"ד סימן מ' לחדש דאפילו לדברי האומרים שמי שנהג איסור בדבר המותר והיה יודע שהוא מותר שישראל ויתירו לו נדרו כעין נדר הניתר ע"י פתח וחרטה, היינו דווקא שמן הדין היה מותר לכובע כפי ההלכה הפסוקה בתלמוד או אבוסקים, אבל בדבר שחולקו בו חכמי ישראל הללו אוסרים והללו מתירים והתנו במקום אחד כדברי האוסרים וקבלו עליהם איסור שוב אין לדבר הזה היתר בעולם בשום צד, וכך כתב בשו"ת הרדב"ץ חלק א' סימן כ"ז שאם בעלי המנהג ידעו שהדין מחלוקת ואעפ"י קבלו עליהם להחמיר ונתפשט המנהג אין מבטלים אותו ולא ביטלוהו אינו מבטל שהרי כבר קבלו עליהם לעשות כדברי המחמיר ושנה דבריו בסימן תקכ"ז, וכן דעת המג"א סימן תקנ"א ח"ק"ז ושו"ת הלכות קטנות ח"א סימן ק"ג.

אולם בשו"ת יבי"א יור"ד סימן י"א אות ג' מביא שריב"ם חלקו על המהרש"ם ולדעתם גם במקום שהתורה כופסת במחלוקתו לא התנו כן אלא מחשב שחומרא ולא משום שאסור מדינת ולכן נותן להם לחלק ע"י התרה. וכתב המהרש"ל בתשובה סימן ו' הובא בשו"ך יור"ד רי"ד סק"ד מנהג שנהגו כל ישראל בודאי אין להתיר, וכך פסק בשו"ת מהר"ם שיק יור"ד סימן רט"ו (ע"י בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סימן רמ"ט), וכתב בשו"ת חתן סופר סימן ג' לחדש דמשי"כ בשו"ת מהרש"ם הימ"ל לכשיש מחלוקת הפוסקים נהגו כדעת האוסרים אין לו התרה היינו דווקא דהמחמיר החמיר על עצמו מטעם שישרו בעיניו דברי המחמירין אעפ"י שמעיקר הדין יכול לסמוך על רוב המעשה מי"ם חושש לדעת המיעוט אי"כ מנהגו נטיש כאיסור תורה אין לו היתר, אבל מי שאינו יודע בטיב משה ומתן של

מין הגאון הגדול רבי גרשון אידלשטיין שליט"א

ביטול נדרים בערב ראש השנה

יש לדון בענין ביטול נדרים שעושים בערב ראש השנה אי בעינן שיבטל בפני שנים או דסגי בביטול בינו לבין עצמו. ובנדרים (כ"ג ב') איתא הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, ומוקי לה אב"י בשאינו זוכר תנאו בשעת הנדר ע"ש, וכתב ע"ז הריטב"א (שם) בה"ל, וביניה לנפשיה מצי מתני בדיבור זה, אלא דאי עביד בפני שנים עדיף טפי משום חדש הוראים, שלא יחשוורו כשיעבור על נדריו בתוך השנה דלא ידעי בתנאי, ע"ל. ומבואר דס"ל דמעיקר הדין מצי שפיר לבטל אף בינו לבין עצמו.

אכן לכאורה מצינו ברא"ש שחולק עליו, דבמתנ"ש שם איתא ראב"י אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל, ופרש"י שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי וכו' יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, ע"כ. ומקטינו שם בגמ' דהא כשישמע המודר שאומר כן שוב לא יהיה אכפת ליה בהאי נדר כיון דמבטל ליה ולא איתא למיכל בהדיה יע"ש. והקשה הרא"ש מאי קשיא ליה נימא שביטול בלחש כדי שלא ישמע חבירו, ותירץ בה"ל "ואומר הר"ר אליעזר ממ"ץ דאם ביטל בחשאי אין ביטולו ביטול מין דנדר בסתם אע"י שחשב בלבו שנדר על דעת תנאו הוו דברים שבלב ולא מוכיחין ולא הוו דברים, אבל אם ביטל בפרהסיא הוו דברים שבלב דמוכיחין ומועלת מחשבתו לבטל הנדר", ע"ל. ולכאורה מבואר בדבריו דלא סגי בביטול בינו לבין עצמו ודלא כהריטב"א.

אמנם נראה דלא פליגי, דהריטב"א איירי בשאינו זוכר לתנאו בשעת הנדר, דבשעת הנדר באמת היתה דעתו לנדרו, וכל הטעם שלא יחול הוא משום דהוי נדר בטעות, דכיון דהתנה שכל נדריו יהו בטלין אנון סהוי שאם ה' זוכר הנדר לא היה נודר, ובזה ליכא חסרון דדברים שבלב דהא הוי בלבו ובלב כל אדם, ושפיר מהני התנאי אף בינו לבין עצמו. אמנם הרא"ש איירי שזוכר התנאי בשעת הנדר ואעפ"י נודר על דעת שיבטל הנדר, וכתב ה"א אין הנגאי מועיל אלא משום כח ביטול בהנדר, ולזה בעינן שיהא הביטול אלים טפי ולא סגי בביטול בחשאי, ומש"ה כתב הרא"ש צדריך ביטול בפרהסיא, אבל היכא דאינו זוכר תנאו בשעת הנדר דלא בא לפעול חלות ביטול, ואך מדין נדר בטעות קאיתני עלה, בזה סגי בביטול בינו לבין עצמו וכמ"ש הריטב"א.

ולפ"י יש לבאר דברי הריטב"א בקידושין ר"פ האומר (נ"ט א') בדין מקדש לאחר ל' דקו"ל דבתוך ל' יום יכול לחזור בו דאתי דיבור ומבטל דיבור, וכתב שם הריטב"א דלא מהניא חזרה אלא בפני שנים אבל בינה לבין עצמה לאו חזרה היא, ואפילו שמענוה מאחורי הנדר שחזרות בה לאו חזרה היא ומחשבתה גיריתא חשיבא. וצ"ב דהא הריטב"א גופיה כתב בנדרים ומתני ביטול הנדר אף בעי לבין עצמו ומ"ש חזרה בקידושין דלא מהני כה"ג.

אמנם לפמ"ש"נ ניוח דבקידושין הא בא לפעול חלות ביטול וזחרה ממעשה הקידושין, ולזה בעינן שיהא ביטול אלים וכמ"ש, ומש"ה ל"מ בינו לבין עצמו, אבל בנדרים מיירי הריטב"א בשאינו זכור התנאי בשעת הנדר, וצ"ב אינו בא לפעול חלות ביטול בהנדר, אלא דעיקר הנדר בטעות הוא, ולזה סגי גם בביטול בינו לבין עצמו.

(מתוך "אסיפת שמועות" בעניני חודש תשרי)

מוסקים אלא שראה או שמע שיש מקצת שמחמירים והוא נהג כחומרא זו מחמת שנהגו להחמיר בכל דבר שיש בו חשש לא נקרא שחושש לדברי המחמיר וגם אין זה בכלל מנהג משום סיג וגדר אלא שמחמיר מחמת תוספת יראת שמים נוהג לחומרא ברור שיש לו התרה.

הדגול מרבבה ביו"ד רי"ד כתב לחדש דאף שכתבו בשו"ע שמי שנפסקי מנהגו צריך התרת נדרים הוא רק אם חושב להפסיק לגמרי מנהגו, אולם אם אינו חפץ להפסיק לגמרי מנהגו אלא שבאופן חד פעמי רוצה לבטל את המנהג הקבוע מטעם חולי מחמה אין צריך התרה, משום שמשעה שהחל במנהגו וחל עליו כנדר קיבל על עצמו ע"מ שבמקום חרויגים שלא יוכל לקיים את המנהג הוא יכול לבטלו באותו זמן, ומשו"כ כתב בשו"ת מהר"ם ענג"ל ח"ז סימן ו' באדם שנהג כל יום לטבול במקוה וביום אחד המקוה היתה קרה וחושש שיצטנן יכול להמנע מטלבו במקרה חרויג זה ואינו צריך לעשות התרת נדרים (ע"י במשנ"ב סימן תקפ"א ובישע"צ סיק ל"ג משכ"ב).

כתב בסי' בן איש חי שנה א' פרשת נצבים אות י"ז - והנשים טטורות מן הדין בתקיעת תפיל, אך רוב הנשים קבעו מצוה זו עליהם בתורת חיוב ובאים לבהיכמים לשמוע קול שופר ולכן האשה שנהגה בכך כמה שנים נעשה עליה חיוב, ואשה שנודמן פעם אחת שלא תוכל לבוא לבהיכנים' וגם לא תוכל להביא תוקע תענה התרה בעי"ה על קבלת המנהג. וכתב להעיר בסי' הליכות ביתה סימן כ' השרה ד' שעפ"י דברי הדגול מרבבה דאם נהג מנהג ורוצה לחזור בו מפני שאינו ברא דאם מבטל רק פעם אחת ולעתיד ישמרו מנהגו לא צריך התרה, אי"כ ה"ה בתקיעת שופר צריך להיות דהיות והיא אנוסה שאינה יכולה לבוא לבהיכנים' לשמוע קול שופר אבל אין בדעתו לעקור מנהגו אולם בסי' התרה. אולם בסי' שיער בהילוך הלכות נדרים כתב שיש חלקק דווקא שנהג מנהג בעלמא אמרין שלא נהג במקום חולי, אבל אם נהג לקיים מ"ע שהז"ח הרי רצה להתנהג

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלחנן פרץ שליט"א

סיגרות

לנשים רבים שנהו מורים לקטנות של עישון סיגריות או הטפוסים כלכליה מנוזה או בני אדם אכר נוגאים גהגות קטן להם קושי להאפטר מתן, כתב על זה בצו"ע יו"ד סי' ר"ג "מי שגדר נדרים כדי לחזק דעותיו ולתקן מעשיו הרי זה זריז ומשוכח לילך מי שזהה זולל ואומר עליו הבשר קנה או שנתיים" וכסף הסע"ק כתב "לא יכנה אדם בנלרי איסור". והנה, לזר נדר בענינים חל' ככת כספך שלמי נדרים שאין זה ראוי, גם מאוס חשק סכהה כי בנצור תאוורו עליו ישנה את אכר נלד. כמו כן ית חשק כי נלמי מלוטה כמורס כטעוטה לזרמייה"ל וידוע כמה ננעוטה רפוחתי משכעוטה. זלתי וערו, מי שילכו גורכ עליו לפעמיס יוכל לעבור על הטעוטה כנעוט כנחיל. וית לנכר איזו נכך מנלילחו מילי תאוור.

תנאי

ידוע כי לפסקר לעשות נדר על תנאי, וידוע מה שכתב מן הגר"יז הל"י זצ"ל כי תנאי נכרד לא כריק ריני תנאליס מאוס שנכרד בעיני פיו ולינו שווס ולפסך התנה תנאי תנאלי לא התקיים און פיו ולינו שווס משוס כך תנאי והגכר כטול אף שלל היה תנאי כסול.

תענית

ככר ידוע מנהג קדוס שהיה אלל הספרדים שהקובל תענית כנכר כהפילת תנמחה ונחשק שמהל למחר לל יוכל לעמוד כנכר, ומתנה ולומר "אם אומר מנמור לזוד ה' רועי, יכטל הגכר". וידוע כי ית מחלוקת כזה, ולעת הגר"י"ס שליט"א שאין זו נחשבת קבלת תענית כי קבלת שלפסך להרילה לל נחשבת קבלה.

נדר בלשון שבעוה

ידוע כי נחלקו רבוחתי לעניין מי שאכר תפאל עליו ואכר לשון שבעוה, האס נכר כזה חל אס ללו. וכגון שאומר כסך זה אסור עליי כשכעטה שהכחיל תפאל והזכר כנכר. והנכסה כי כיוסר הקין נכר כלשון שבעוה אינו נכר, כרס ית חשק כי שבעוה הוא. אכן תאוור נכר כלשון שבעוה ומפסר שאין לטוט לשבעוה. שבעוה און כלן וגם נכר און כלן. וכהה שר"ע יו"ד סי' כ"ז ה'.

העצה

ומעטה שמהל אפסך ליינען כך, שהגעשן יכתוב לעצמו כדכרסם הגאים. (ו) שאוסר הסאגרות נכר כלשון שבעוה. (ז) שאין טונטה לשבעוה כלל.)
(ח) שאס תלמי מנמור יוכס כסכר עקרה פעמיס, יכטל הגכר. (ד) שאס ישכח און נכר. (ה) סכל הספוקת לקולל.

ומעטה און כלן חשק כי שבעוה און כלן סהרי פירש כן, וגכר ספק אס ית כלן, ולס ישכח הרי און נכר, ולס יקשה עליו הגכר יוכל לומר יוכס כסכר עקרה פעמיס ולעשן, ומ"מ רלוי ליינען לזור כזכרה האת תנמיס קטובים וקובצים לבחון עצמנו ויכולתנו, ולטל ללמי יללח לזכר ולזכרה רלוי לשלול חכמי יקראל כזלתי.

מודעה

אכן תקלה ית ככל זה סהרי מוכר מודעה סכל נכיו יאו כנצלים, וכבוזכר כסי רי"א כי מי שגכר וידוע מהמורעה כיעל את מודעתנו, והנודעה נועמה לנדרים כלל או למי שנפסך סאנעוטה תכטל את נכרו. הרי סהגכר נכר זה כיעל את הנודעה, ומאוס כך רלוי שנמיד לחי תגכר ימוסר מודעה טספת והכל יטול על מקומו.

בקיום המצוה ואם המצוה מייחבת גם במקום חולי אין לנו ראי דבכה"י' אל הנח.

מובא בשו"ע יור"ד סימן רי"ד סי"א דאם בשעה שהתחיל לנהוג בלי דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפילו פעם אחת צריך התרה. וכתב החת"ס בתשובותיו יור"ד סימן רל"א דמה שצריך לנהוג ג' פעמים רק כשלא היה בדעתו לנהוג בו לעולם אולם אם התכוון לנהוג המנהג לעולם אפילו בפעם אחת צריך התרה. והנה בנוסח התרת נדרים מובא 'או שרדתי וגמרתי ולבי לעשות שום מצוה או איזה דבר טוב שנהגתי ג' פעמים בלי התנתי שיאה בלי נדרי'. וכתב להעיר בגליון הרי"ב בסידור אוצר התפילות דף תקי"ד מדוע מוזכר שנהגתי ג' פעמים הלא אפילו שנהג רק פעם אחת צריך התרה! וכתב בשו"ת בצל החכמה ח"ד סימן קס"א להסביר דבתחילה אמר בין שום מנהג של מצוה או שמגרתיו בלבי לעשות שום מצוה שתמצות ומדובר אפילו נהג פעם אחת על דעת לנהוג כן לעולם, ושוב הוסיף לומר אן איזה מנהג טוב שנהגתי ג' פעמים היינו שלא היה בדעתו כן לנהוג לעולם דבזה לא הוי כנדר רק בג' פעמים, וכי"כ בקיצור שו"ע סימן י"ז סעיף ז' יבלא היה דעתו לנהוג כן לעולם ונהג ג' פעמים צריך התרה כמו בהיה דעתו לנהוג לעולם ונהג פעם אחת בלבד (ע"י שו"ת משיב דבר חלק ד' סימן ע"ג ושו"ת אמרי יוסר ח"ב סימן קל"ו).

עקרי הענין

א. [מקור מנהג התרת נדרים בערה ר"ה. כ' השל"ה ריש מס' יומא והובא להלכה במט"א סי' תקפ"א סמ"ט ושע"ח שם סוסק"ז וקצשו"ע סי' קכ"ח טט"ז דשנינו במס' נדרים כ"ג הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל, וזה מקור מנהגנו לומר כל נדרי בערב יוהכ"פ כמבואר בשו"ע סי' תרי"ט אבל זריזין מקדימין למצוה ואנחנו מקדימין לערב ר"ה לעשות שני ענינים אחד לתקן מה שכבר לקלל ולהתיר הנדרים על העבר ועוד שאנחנו מוסרים מודעה להבא לבטל הנדרים ושבועות וכו', השע"ת סי' תקפ"א סוסק"א הביא שהמח"ב כתב בשם הש"ך פ' מטות דיש רמז בתורה לאלו שנוהגים לעשות התרת נדרים באלול מדכתיב לא יחל דברו ככל, וסופי תיבות הם אלול וערב ר"ה הוא סוף חודש אלול. בשו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' ס"א ד"ה והנה בהנהוג הק' על השל"ה דמה שייך זריזין מקדימין למצוות בהתרת נדרים דהרי בכל נדרי ביוהכ"פ שבער בטלנו כל הנדרים ושבועות מיוהכ"פ זה עד יוהכ"פ הבא עלינו לטובה וערב ר"ה הוא עדיין בתוך הזמן הזה ואין צורך לחזור ולהתיר הנדרים, ולכן הסבירו שם הב"ח והט"ז סק"ב דהגדר של לחש הוא שאינו נשמע לאזנו, והנה במט"א סי' תרי"ט סי"א כ' דכל אחד יאמר כל נדרי בלחש עם הש"ץ ובכלבד שלא יכלבל דעת החזן והציבור, ולפ"ז יש לחוש שלא ישמע לאזנו ולשיטת הי"א בשו"ע הוי דברים שבלב, לכן נהגו למסור מודעה לפני כל נדרי ובנוסף לכך משום זריזין מקדימין עושים התרת נדרים כבר בערב ר"ה.]וראה טעם נוסף להלן אות ב']

ב. [ללמוד ולהבין נוסח התרת נדרים. כ' החיי אדם. (ו) שאוסר הסאגרות נכר כלשון שבעוה. (ז) שאין טונטה לשבעוה כלל.)
(ח) שאס תלמי מנמור יוכס כסכר עקרה פעמיס, יכטל הגכר. (ד) שאס ישכח און נכר. (ה) סכל הספוקת לקולל.
ומעטה און כלן חשק כי שבעוה און כלן סהרי פירש כן, וגכר ספק אס ית כלן, ולס ישכח הרי און נכר, ולס יקשה עליו הגכר יוכל לומר יוכס כסכר עקרה פעמיס ולעשן, ומ"מ רלוי ליינען לזור כזכרה האת תנמיס קטובים וקובצים לבחון עצמנו ויכולתנו, ולטל ללמי יללח לזכר ולזכרה רלוי לשלול חכמי יקראל כזלתי.

ג. פירוט נדרים בהתרת נדרים. כ' בסידור דרך החיים דיני התרת נדרים בער"ה דמה שנוהגים בהתרת נדרים לומר 'אף שמצד הדין המבקש נדרים בלשון לע"ז. וע' בס' נולדות אדם בשבחי הגאון מהר"ז מווילנא זצ"ל שהי' נוהג ללמוד עם המתירים כל דיני פתחים להתרת נדרים לפני שיתירו הנדרים.

ג. פירוט נדרים בהתרת נדרים. כ' בסידור דרך החיים דיני התרת נדרים בער"ה דמה שנוהגים בהתרת נדרים לומר 'אף שמצד הדין המבקש

הרב מ. שולביץ

התרה צריך לפרט הנדר אך דעו נא רבותי לי א"א לפורטם כי רבים הם וכו' זה אינו מועיל אלא לנדרים ששכח אבל לנדרים שלא שכח וזוכר אותם וצריך להתירם צריך לפרט הנדר ואם לאו אין מתירין לו. ודי כשמפרט הנדר לפני אחד מהמתירין וכן נפסק בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח סי"ד קודם שיתירו לו צריך שיפרט להם הנדר והסיבה שבשבילה נדר ואם לא פרט אין התרתן התרה ומיהו כשיפרוט לאחד מהמתירין סגי.

ד. [מי יכול להיות מהבי"ד המתירים. התרת נדרים בפני ג' הדיוטות, כ' בשו"ע יו"ד סי' רכ"ח ס"א מי שנדר ונתחרט יש תקנה ע"י חרטה וילך צולח חכם מומחה דגמיר וסביר ואם אין יחיד מומחה וילך אצל שלשה הדיוטות והוא דגמירי יתא וסבירי, פי' הש"ך סק"ב כלומר שלומדים עמהם הלכות ומבינים וגם יודעים לפתוח לו פתח ויתירו לו וע"ש בגליון מהרש"א ופת"ש שכ' דלכתחילה ראוי שאחד משלשה המתירים יהי' חכם וכ' הגרש"ז א' זצ"ל הליכות שלמה ח"ב קונטרס שלמי נדר סק"א דכיון שאנחנו נוהגים להתיר רק ע"י שלשה ואין אנו סומכין על יחיד מומחה א"כ אדרבה יש בזה בזיון להחכם אם נזיקקנו לצרף עמו עוד שיש, ולכן לדין שרי בג' הדיוטות אבל אף ע"ז מהגמ' בנדרים ח וסיים שבער"ה כיון שה' כ' מפרטים הנדר אולי אין בזה משום כבוד רבו. כ' בשו"ע שם ס"ג דגם קרובים יכולים להיות דיינים להתיר נדרים וכן מצטרף האב עם עוד שנים להתיר נדרי בתו שו"ע סי' רל"ד סנ"ז אבל הבעל אינו מצטרף עם עוד שנים להתיר נדרי אשתו כיון שאשתו כגופו שם כמו"כ פסק בשו"ת רע"א ח"א סי' ע"ג ובהשמטות שם וכן בהגהות ביו"ד סי' רכ"ח מ"ג שאין לצרף בן י"ג להיות דיין להתרת נדרים אא"כ יודעים שהביא ב' שערות או שנתמלא זקנו כיון דהתרת נדרים הוא דאורייתא אין לסמוך על חזקה דרבא לומר שהביא ב"ש משגדל וע"ע נדרים בהתרת נדרים כשיודע שנדר אבל גם התרת נדרים בער"ה הנהוג היום היא התרה מן הדין וצריכים ידיעה ברורה על גידול שער ויש מקום להחמיר להצריך ממולאי זקן ונ"מ טובא בזה לגבי בחורי ישיבה בישיבות קטנות שעדיין אינם ממולאי זקן שיקפידו להתיר נדריהם לפני בחוריה שיש להם זקן.

ה. התרת נדרים בעשרה כ' במט"א סי' תקפ"א סמ"ט דנוהגים אנשי מעשה לעשות חבורה של עשרה עשרה שיושבים לעשות הסדר של התרת נדרים והביא שם באלף המגן ס"ק ק"א ובמהרש"ם בדע"ת סי' תרי"ט בשם ס'

הנושאים הבאים	
	
סוכות- עליה לרגל, ענינא דיומא	
	
ז. אשה. ראוי שתמנה את בעלה להעשות בשבילה (ע"י שליחות) התרת נדרים, ומ"מ ראוי לזרז אנשים שיאמרו את המסירת מודעה מכאן ולהבא, שזהו העיקר בערב ר"ה. הגר"צ שרלין שליט"א	

גנוזות

עורך הרב הלל מן

רבי בצלאל זולטי - אב"ד ירושלים (תר"פ - תשמ"ג)
מכתב ידו

בגדר התרת נדרים אי

הוי דיין

הנה נראה לומר בדעת הרמב"ם, דהא דיחיד מומחה מתיר את הנדר, זה לא משום דהי"ל כבי"ד, דבאמת לא בעינן תורת בי"ד להתרת נדרים, דכתב הרמב"ם (שבועות ו, ו) הקרובים כשרים להתיר נדרים ושבועות, ומתירין בלילה ומעומד, שאין ההיתר הזה דין, וכיון שהיתר גדרים לא הוי דין, הי"ה שלא צריך בי"ד להיתר נדרים, והא דיחיד מומחה מתיר את הנדר, היינו שהוא דין מיוחד בהיתר נדרים, דכתיב בפרשת נדרים ראשי המטות, והיחיד מומחה הוא ראשי המטות, ואשר ע"כ המובהק מתיר את הנדר, משום דהדין סמוך נאמר רק בהלכות בי"ד, דמי שאינו סמוך אין לעלו שם דיין, אבל בהתרת נדרים לא בעינן תורת בי"ד אלא ראשי המטות, וגם מי שאינו סמוך, כיון שהוא החכם המובהק הרי הוא ראשי המטות.

ומעתה נראה דהא דשלשה הדיוטות מתירין את הנדר, זהו ג"כ לא מתורת בי"ד דעל הדיוטות אין תורת בי"ד מהי"ת, ועי"י נתבאר סי' א' סק"א אלא שהוא דין מיוחד בהיתר נדרים, דאם אין שם מומחה שהוא ראשי המטות, כל שלשה הדיוטות דיתבי בהדי הדדי הם כראשי המטות לגבי התרת נדרים.

וזה מבואר בדברי הרמב"ם דכתב (שבועות ו, ה) הימ"ל כיצד מתירין יבוא הנשבע לחכם המובהק או לשלשה הדיוטות אם אין שם מומחה, ומשמע דרק אם אין שם מומחה לשלשה הדיוטות מתירין את הנדר, אבל כשיש שם מומחה אין שלשה הדיוטות מתירין את הנדר, ואפילו בדיעבד לא אשתרי ליה נדרא, והיינו כמשי"כ.

יהושע ד טוב לעשות בעשרה כיון שאומרים בין בהקיץ ובין בחלום ובחלום הדין שצריך עשרה וכן נהג החת"ס זצ"ל ע' במנהגי חת"ס. אמנם בתשובות והנהגות העיר שיקה י"א כדי שלא יהיה חסרון דבי"ד שקול.

ו. התרת נדרים אחרי שהבי"ד כבר התירו נדרי עצמם. **במקראי קודש להגרצ"פ פרנק זצ"ל ימים נוראים להיות הראשונים מן המותרים אבל באמת הם זריזים ולא נשכרים, והתורת חסד הי' מהדר שיתירו לו דווקא מי שכבר הותרו נדריו ע"פ הגמ' בשבועות י"ד כך היא מדת הדין נוהגת מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על החייב.**

ז. אשה. ראוי שתמנה את בעלה להעשות בשבילה (ע"י שליחות) התרת נדרים, ומ"מ ראוי לזרז אנשים שיאמרו את המסירת מודעה מכאן ולהבא, שזהו העיקר בערב ר"ה. הגר"צ שרלין שליט"א